

Tillämpad språkvetenskap i digitaliseringens tid: Introduktion till symposievolymen efter ASLA i Dalarna våren 2024

Boglárka Straszer & Marie Nordmark

Högskolan Dalarna

ASLA - tillbaka i Dalarna

Ett och ett halvt decennium har gått sedan ASLA-symposiet anordnades senast vid Högskolan Dalarna. I november 2010 ägde ASLA:s två dagars höstsymposium rum på Campus Falun med temat *Språk för framtiden*. Omslaget på symposievolymen ASLA 2011 pryddes av en datorskärm och tre bildsymboler i form av www, snabel-a samt en världskarta. Intressant nog blev detta en flört till den digitaliserade framtiden och den tid vi nu lever i. Symposievolymen, ASLA 23, redigerades av Antti Ylikiiskilä och Maria Westman, som i sitt förord argumenterade för valet av temat ”språk för framtiden” med hänvisning till utvecklingen gällande sociala medier, till dåvarande språkbruk och teknikbaserat lärande. Högskolan Dalarnas särprägel lyftes redan då, kort och gott, med en mening: “En stor del av studenterna vid Högskolan Dalarna studerar på distans med hjälp av teknikbaserat lärande” (Ylikiiskilä & Westman, 2011, s. 10.) Symposievolymen innehöll också en del bidrag som på ett eller annat sätt handlar om digitalisering, digital kommunikation och nätbaserad didaktik.

Inom den efterföljande 15-årsperioden har både tillämpad språkvetenskap i Sverige och på Högskolan Dalarna utvecklats i en riktning där digitalisering är en naturlig del i samhället, i ett Sverige som präglas av en påtaglig språklig mångfald och olika former av digital kommunikation. Inte minst under pandemiåren 2020–2022 blev den digitala kommunikationen allas vardag, medan Högskolan Dalarna under en 20-årsperiod varit en föregångare och har byggt upp en gedigen digital miljö. Att satsa på denna utveckling med digital eller så kallad nätbaserad

undervisning har varit betydande för hur utbildning och forskning bedrivs på Högskolan Dalarna. Att digitalisera pedagogiken har möjliggjort ökad tillgänglighet och rörlighet, vilket stärker det livslånga lärandet och främjar en hållbar studie- respektive arbetsmiljö för studenter och personal från olika geografiska platser i Sverige och övriga världen. Högskolans arbete med utveckling av nätbaserad pedagogik finns presenterad i en nyligen publicerad rapport av Dafgård, Lindqvist och Swenberg (2025). Mycket av den forskning som den nuvarande språkinstitutionen, *Institutionen för språk, litteratur och lärande*, är känd för både nationellt och internationellt, handlar just om nätbaserad pedagogik, flerspråkighet samt språklig och litterär mångfald. Några exempel på vår forskning är publikationer om interkulturell kommunikation och eller nätbaserad undervisning utgörs av Takamiya och Aida Niendorf (2019); Lindgren och Stridfeldt (2021); Ädel (2023, 2024); Straszer et al. (2023); Nordmark, (2023); White et al. (2023); Eckart och Fjordevik (2024); White (2024); och Gudmundsdottir et al. (2024).

Under senaste åren har mycket tillämpad språkvetenskap skett i interaktion med samhällets digitalisering och därför valdes *Språk och kommunikation i en digitaliserad värld* som tema för 2024 års symposium. När temat för symposiet fastställdes våren 2023 stod det ännu inte klart i hur stor omfattning digitaliseringen och de ChatGPT-verktyg som lanserades hösten 2022 skulle komma att prägla den nära framtidens kommunikation och, i förlängningen, forskningen.

Vid ASLA-symposiet 2010 deltog 50 forskare med tre plenarföreläsningar och 21 sektionspresentationer. År 2024 har ASLA-symposiet vuxit och välkomnat 130 forskare, inklusive organisatörer och volontärer. Under symposiets två dagar hölls fyra plenarföreläsningar, 50 individuella presentationer i parallella sessioner, tre paneler med cirka 20 presentationer och tre diskutanter, fyra posters och ett rundabordssamtal med fyra deltagare, som reflekterade kring temat *Språk och kommunikation i en digitaliserad värld och den tillämpade språkvetenskapens framtid*.

Plenartalarna lyfte olika perspektiv på digital kommunikation. **Mona Blåsjo**, professor i svenska vid Stockholms universitet, talade om professionell kommunikation och språkanvändning i yrkeslivet utifrån ett treårigt etnografiskt projekt om vardaglig kommunikation på kontorsarbetsplatser i Sverige. Hennes tal hade utgångspunkt i teoretiska ramverken New Literacy Studies och medierad diskursanalys/nexusanalys och bar titeln *Mellan egenmakt och övervakning. Den digitala kommunikationens roll i arbetslivet*. Hon diskuterade också tillämpad

språkvetenskaps framtida roll och metoder i relation till föränderlig arbetslivskommunikation. (Se t.ex. Blåsjö, Jonsson & Johansson, 2021.)

Maiju Strömmer, forskare vid Jyväskylä universitet, och som samtidigt representerade AFinLA, talade utifrån perspektiv om offentlig verksamhet på temat *The governmentality of multilingual work in a digitalised world*. Utifrån två etnografiska projekt belyste hon med begreppet governmentaltitet (eng. governmentality) hur flerspråkigt arbete styrs med de teknologier som har till mål att få individer, och i detta fall flerspråkiga arbetstagare, att agera på fördelaktiga och önskvärda sätt. (Se t.ex. Mustonen & Strömmer, 2024.)

Marte Blikstad-Balas, professor vid Universitetet i Oslo, lyfte i sin föreläsning *Hva skjer med språket i det digitale klasserommet?* att teknologin alltid påverkar språkliga praktiker i skolan. Hon visade konkreta exempel på hur klassrummet som social arena utmanas av individuella textpraktiker samt på vilka sätt, vad och hur man läser och skriver förändras i övergången från papper till skärm. (Se t.ex. Blikstad-Balas & Staal Jensen, 2024.)

Carey Jewitt, professor i kommunikation och teknologi vid University College London, diskuterade beröring som en modalitet i sitt plenartal med titeln *Digital Touch Communication: ways of feeling*. Hon argumenterade för en utvidgad syn på beröring, med fokus på den berörande kroppen, genom en multimodal och multisensorisk lins, för att förstå vad digital beröring är, hur den får mening och vad det innebär för digitala beröringsteknologiers plats i vår kommunikativa värld. Med exempel från sitt senaste InTouch-projekt diskuterade hon varför beröring spelar roll när den träder in i den digitala kommunikationens teknoscape. Hon lyfte också dess potential att bana väg för en utveckling bortom seendets dominerande roll. (Se t.ex. Jewitt & Price, 2024.)

Arbetet med symposievolymen inleddes direkt efter symposiet genom en öppen inbjudan till alla deltagare och det ledde till att åtta bidrag valdes för publicering i föreliggande symposievolym. Dessa bidrag presenteras kortfattat nedan.

Språk och kommunikation i vårt digitaliserade samhälle: tema och presentation av bidragen

Symposievolymen innehåller åtta bidrag som speglar tillämpad språkvetenskap som tvär-, inter- och transdisciplinärt forskningsfält med fokus på hur språkliga

och kommunikativa frågor tar form i digitaliserade vardagspraktiker. Bidragen är samlade runt symposiets övergripande tema, med fokus på språk och kommunikation i en digitaliserad värld. Ett tema som, inte minst efter lanseringen av ChatGPT 2022, har aktualiserat diskussioner om digitaliseringens möjligheter, risker, utmaningar och hantering inom alla områden. Symposievolumens bidrag representerar en bred palett av studier som tillsammans visar hur tvärvetenskaplig samt teori- och metodrik den tillämpade språkvetenskapen är.

Bidragen använder ett flertal metoder och teoretiska ansatser, bland annat språketnografi och lingvistisk etnografi, innehållsanalys och tematiska analyser, kvantitativa interventionsstudier, kognitivt grundade modeller för analys, enkätundersökningar samt visuella och multimodala analyser av kommunikation. De presenterade studierna i volymen representerar också en mångfald av olika kontexter, såsom språkpolicy inom akademien, myndighetskommunikation på sociala medier, första- och andraspråksutveckling i klassrum, digitala litteracitetspraktiker och individualisering, språkligt tillträde i arbetsliv samt bild- och textbaserad myndighetskommunikation. Tillsammans visar de värdet av att tillämpad språkvetenskaplig forskning bedrivs nära professioner, praktiker och institutioner för att identifiera och förstå språkliga problem som de yttrar sig i vardagen. I linje med inbjudan till föreliggande nummer behandlar bidragen inte enbart skriven text utan även bilder och multimodalt material av olika slag. Volymens åtta bidrag är organiserade i två tematiskt identifierade inriktningar, som är i) skola och undervisning samt ii) arbetsliv och institutioner.

Inledningsvis presenteras volymens sex bidrag som handlar om undervisning och skolrelaterade kontexter. Därefter följer två bidrag som riktar fokus mot språkanvändning, delaktighet och kommunikativa villkor inom arbetsliv och institutionella miljöer.

Bidragen inom den första inriktningen undersöker språk, litteracitet, bedömning och lärande i utbildningssammanhang, ofta med fokus på de förändringar som digitalisering och ökade krav på flerspråkighet innebär. Forskning om undervisning och skola rör sig mellan praktikorienterade studier och analyser av systemiska villkor. Volymens studier både fördjupar förståelser av språk i autentiska praktiker och synliggör hur forskning kan bidra till att utveckla undervisning och institutionell kommunikation.

Generativ AI och dess konsekvenser för utbildningssektorn har under de senaste åren diskuterats flitigt. I volymens första bidrag presenterar **Maria Rydell** en interventionsstudie som belyser automatiskt genererat språk och dess konsekvenser för lärarens bedömningskompetens. Författaren analyserar hur sex sfi-lärare och sex professionella provkonstruktörer värderar automatiskt genererade flervalsfrågor för bedömning av läsförståelse. Resultaten visar att flervalsfrågor i standardiserade prov kan vara enkla att rätta men desto svårare att tolka och använda. Artikeln diskuterar därför AI-genererat språk som en viktig bedömningskompetens hos lärare.

Även det andra bidraget behandlar området bedömning och återkoppling i en digitaliserad tid. I detta kapitel presenterar **Annelie Johansson, Sergej Ivanov** och **Christian Waldmann** en kognitivt grundad modell för analys av språklig nivå och stödnivå i feedbackkommentarer inom akademiskt skrivande. Författarna analyserar fyra utkast på studenters examensarbete i grundlärarprogrammets inriktning F-3 och visar hur modellen kan användas som undervisnings- och forskningsverktyg. Modellen synliggör bland annat hur feedbackens språkliga nivå relaterar till graden av stöd i kommentarerna, och att lärarkommentarerna oftare ligger på lägre språkliga nivåer.

Skrivandet står i fokus även i det tredje bidraget. Det är skrivet av **Eva Lindström** och **Maria Eklund Heinonen** och handlar om digitala litteracitetspraktiker och individualisering. Författarna analyserar 52 sfi-lärares enkätsvar om hur de ser på kartläggning av digital litteracitet som underlag för undervisning baserad på elevers intressen, tidigare erfarenheter och kunskaper. Enkäterna visar att lärarna har olika uppfattningar om betydelsen av bakgrundsinformationen för planeringen av undervisningen. Bland de digitala verktyg som lyfts fram finns datorskrivande, sms:ande och appanvändande i såväl utbildnings-, arbets- och vardagssammanhang.

Användningen av digitala verktyg som stöttning för lärandet i skolan undersöks också i det fjärde bidraget, som är författat av **Pernilla Josefsson** och **Linda Kahlin**. I denna praktikinära studie analyserar författarna hur 20 lärare från olika anpassade grundskolor resonerar om stöttning i samband med digitalt skrivande för elever med autism och intellektuella funktionsnedsättningar i den anpassade grundskolan. Analysen visar att lärarna särskilt uppmärksammar stöttningssituationer där eleverna visar positiv respons. Vanliga typer av elevrespons är bekräftelse, nyfikenhet samt delaktighet. Studien visar även att

stöttning är komplext och starkt beroende av både situation och individuella behov.

Även det femte bidraget handlar om elevers utveckling i komplex språkpraktik. Det är författat av **Anders Agebjörn** och **Robert Walldén**, som i en interventionsstudie undersöker utvecklingen av komplexitet, korrekthet och flyt i sfi-studenters texter med hjälp av metoden *comparative judgement*. Resultaten visar att arbetsförlagd praktik har en positiv effekt på utveckling av flyt och komplexitet, men en negativ effekt på utveckling av grammatisk korrekthet.

Det sjätte och sista bidraget inom denna inriktning handlar också om sfi-undervisning och är skrivet av **Annika Norlund Shaswar** och **Elisabeth Zetterholm**. Författarna undersöker hur gemensam sång i sfi-undervisning inverkar på elevers motivation och språkutveckling. Utifrån lingvistisk etnografi har de genomfört kvalitativa halvstrukturerade individuella intervjuer med tre sfi-lärare samt klassrumsobservationer. Resultaten visar att eleverna känner sig engagerade och motiverade, och lärarna menar att sångstunderna bidrar till ökat ordförråd, förbättrat uttal och ökat välmående.

De två avslutade bidragen riktar fokus mot språkanvändning och kommunikativa villkor i arbetsliv och institutionella sammanhang. Här lyfts fram hur digitala och organisatoriska strukturer formar möjligheter till delaktighet, inkludering och informationsspridning. Dessa bidrag berikar även symposievolymens innehåll, eftersom de härrör från andra nordiska kontexter än den svenska.

Bidrag nummer sju är författat av **Nicole Busby**, **Anne Dahl**, **Kjersti Faldet Listhaug**, **Gro Nygård** och **Anja Angelsen**. De undersöker hur universitetsanställd personal i Norge upplever språkval och språkkrav i arbetslivet och hur detta påverkar karriärvägar och delaktighet. Studien belyser spänningar mellan officiella parallellspråkpolicyer och praktiska realiteter i akademien.

I det åttonde och avslutande bidraget författat av **Andreas Nord** och **Jannika Lassus**, analyseras hur den finska Folkpensionsanstalten under ett års tid använder visuella och språkliga resurser i sin kommunikation på Instagram. Analysen visar att föreställande bilder endast i några fall bidrar med faktisk sakinformation, och i studien diskuteras vilka principiella utmaningar detta innebär för offentlig kommunikation i sociala medier.

Avslutande reflektioner

Med symposievolymen är vår förhoppning att forskningsrönen i detta nummer inte bara ska väcka nya frågor utan också inspirera forskare inom svensk tillämpad språkvetenskap att i än högre grad rikta blicken mot de praktiska, språkliga och kommunikativa utmaningar som präglar människors vardag. I digitaliseringens tid förändras förutsättningarna för hur språk används, lärs och förstås i såväl institutionella som vardagliga sammanhang. Detta utmanas särskilt av generativ Artificiell Intelligens och AI-teknologi, som efterliknar mänskligt tänkande och lärande där språk och kommunikation utgör ett centralt element. De frågor som lyfts i denna volym belyser hur dessa förändringar får konsekvenser för både minoritets- och majoritetsspråkiga grupper liksom för utbildningspraktiker. Därför blir ASLA 2026:s tema *Språkets roll i en utmanande tid* en intressant fortsättning, där dessa perspektiv fördjupas ytterligare och kopplas till såväl bredare som smalare samhällseliga utmaningar.

Referenser

- Barton, D. Hamilton, M. & Ivanič, R. (Red.). (2000). *Situated literacies: reading and writing in context*. Routledge.
- Blikstad-Balas, M. & Staal Jensen, I. (Red.). (2024). *Using video to foster teacher development: improving professional practice through adaptation and reflection*. Routledge.
- Blåsjö, M.; Jonsson, C. & Johansson, S. (2021). "I don't know if I can share this." Agency and sociomateriality in digital text sharing of business communication. *Journal of Digital Social Research*, 3(3), 1-31.
- Dafgård, L.; Lindqvist, I. & Swenberg, T. (2025.) *Nätburen undervisning 2001–2024: En analys av Högskolan Dalarnas interna utveckling av sin tillämpade pedagogik: metoder och digitala verktyg*. Rapport nr 1. Kultur och samhälle. Högskolan Dalarna.
- Eckart, M. & Fjordevik, A. (2024). Das digitale literarische unterrichtsgespräch (DLUG) in breakoutrooms und dessen bewertung aus der perspektive von studierenden. I M. Eckart, A. Fjordevik, P. Langemeyer, C. Löwe, A. Marx Åberg & B. Solheim (Red.). *Literaturvermittlung im virtuellen raum: beiträge zur digitalin germanistischen hochschullehre* (s. 81–101). Peter Lang Publishing Group.
- Gudmundsdottir, Greta B, Brevik, Lisbeth M., Aashamar, Peter N, Barreng, Rebecca L S, Dodou, Katherina, Doetjes, G, Hartigsen, Kirsten M, Hatlevik, Ove E, Isaksen, Anja R, Magnusson, Camilla G, Mathé, Nora E H, Roe, Astrid, Skarpaas, Kaja G, Stovner, Roar B, Suhr, Mai Lil (2024). *Å gi rom for variasjon og valgfrihet, mens vi venter på digital dommekraft. Digital kompetanse i fagene i det heldigitale klasserommet på 10. trinn og vg3*. (Rapport 4 fra forsknings- og evalueringsprosjektet EDUCATE ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning). Universitetet i Oslo.
- Jewitt, C. & Price, S. (2024). *Digital touch*. John Wiley and sons.

- Lindgren, C. & Stridfeldt, M. (2021). *Äldre studenter i nätbaserad språkundervisning – En studie av lärares förhållningssätt*. (Rapport nr: 2021:01). Högskolan Dalarna & Uppsala universitet. *Kultur och lärande*. <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:du-38741>
- Mustonen, S. & Strömmer, M. (2024). Becoming a multilingual health professional in vocational education: two adult migrants' translanguaging trajectories. *Journal of multilingual and multicultural development*, 45(9), 3678–3693. <https://doi.org/10.1080/01434632.2022.2116451>
- Nordmark, M. (2023). Legitimation of digitalisation in education: a case study of vocational student teachers' lesson plans. *Utbildning & Lärande*, 17(1), 65–83. <https://doi.org/10.58714/ul.v17i1.12757>
- Straszer, B., Ädel, A. & White, J. (2023). *Samhällsorientering med boken "Om Sverige": Rapport från ett samverkansprojekt om interaktion och interkulturella förhållningssätt i en digital lärmiljö*. Högskolan Dalarna.
- Takamiya, Y. & Aida Niendorf, M. (2019). Identity (re)construction and improvement in intercultural competence through synchronous and asynchronous telecollaboration: Connecting Japanese language learners in the United states and Sweden. I E. Zimmermann & A. McMeekin (Red.). (2019). *Technology-supported learning in and out of the Japanese language classroom: Advances in pedagogy, teaching and research* (s. 111–145). Multilingual Matters.
- White, J. R. (2024). Language Learning Through Zoom: The Need for Pedagogical-Technological Knowledge. *International Journal of Online Pedagogy and Course Design*, 14(1). <https://doi.org/10.4018/IJOPCD.356273>
- White, J.R., Yang, T. Muñoz, A.S., & Gao, M. (2023). Digital Competence and Teaching Practices of Language Teachers in Sweden in a COVID-19 World. I M. Thomas, J. Palfrey, M. Warschauer & K. Sadeghi (Red.). *Second Language Teacher Professional Development: Technological Innovations for Post-Emergency Teacher Education* (s. 125–146). Springer International Publishing.

Yikiiskilä, A. & Westman, M. (2011). *Språk för framtiden. Language for the future. Rapport från ASLA:s höstsymposium, Falun, 12-13 november, 2010. Papers from the ASLA Symposium in Falun, 12-13 November 2010*. Association Suédoise de Linguistique Appliquée, ASLA, Svenska föreningen för tillämpad språkvetenskap, ASLA:s skriftserie 23.

Ädel, A. 2023. Adopting a ‘move’ rather than a ‘marker’ approach to metadiscourse: A taxonomy for spoken student presentations. *English for Specific Purposes*, 69, 4–18. <https://doi.org/10.1016/j.esp.2022.09.001>.

Ädel, A. 2024. Språk och kommunikation i interkulturella möten. *Modul för Skolverket om interkulturalitet för lärare i engelska*. Skolverket. <https://larportalen.skolverket.se/moduler/M923/5>